

Kotiportilta kouluun asti

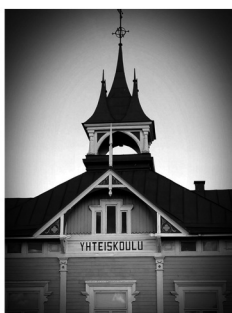
Koululaisen elämää 1950-luvun Kokkolassa

Liisa Pihkala ♦ Juhani Pihkala

Kotiportilta kouluun asti

Liisa Pihkala ♦ Juhani Pihkala

Kotiportilta kouluun asti

Koululaisen elämää
1950-luvun Kokkolassa

Taitto: Jussi Hirvi / Green Spot

ISBN 978-952-330-521-2

Kustantaja: Books on Demand GmbH, Helsinki, Suomi
Valmistaja: Books on Demand GmbH, Norderstedt, Saksa

Sisällys

Hyvä lukija	6	Vapaa-aikana	197
Terassitalon koti	10	Hauskaa olla pittää	197
Matkalla Terassitaloon	10	Tiedon jyvää	219
Terassitalo	19	Koulupäivän jälkeen	225
Arkielämää	36	Urheilullisia harrastuksia	236
Kaupungilla	66	Intoa riitti	250
Rautatien varrella	66	Vuoden kierto	251
Ostoksilla	75	Joulun aikaan	251
Kulkupelejä	86	Talvella	263
Maamerkkejä	92	Kevättä ilmassa	264
Kauneus ja terveys	96	Kesällä kerran	273
Nättinä	96	Juhlittiin	287
Terveenä	105	Meiltä ja muualta	293
Sinun kaduillas' koulutie	110	Neitosista ken on kaunein?	293
Oppikouluun	110	Olympiatuli Kreikasta Helsinkiin	295
Opinahjo – Kokkolan yhteislyseo	114	Hollannissa tulvi	298
Koulunpitoa	117	Kansa toimi	299
Lukujärjestyksessä	139	Koskettavia tapahtumia	300
Muutakin kuin oppitunteja	170	Kokkolan kuninkaalliset	301
Naapurikouluja	190	Alkoi avaruusaika	302
Uuteen koulutaloon	192	Muita 1950-luvun tapahtumia	302
		Kuvalähteet	306

Hyvä lukija

Kotiportilta kouluun asti -kirja kuvaa keskikoulua käyvän teinitytön elämää ja koulunkäyntiä 1950-luvun alkuvuosina. Koti, perhe, koulu, kaverit ja elinympäristö olivat hänelle maailman tärkeimpiä asioita. Vanhempien tausta, kerrostaloasuminen ja isän työ talonmiehenä loivat puitteet perheen elämiselle. Talonmies-isän työn myötä kaksilapsinen perhe sai mahdollisuuden asua huoneen ja keittiön kerrostaloasunnossa. Vesivessa ja melkein oma sauna olivat ylellisyyttä. Perheen äiti pyöritti kodin arkea: kokkasi, siivosi, pyykkäsi ja mankeloi. Hän oli talonmies-isän apuna ja sai lisätienestejä ompelemalla vaatteita ja marjastamalla. Vähitellen hankitut kodinkoneet helpottivat perheen arkea.

Terassitalossa asui kahden kerroksen väkeä – herrasperheitä, heidän kotiapulaisiaan ja talonmiehen perhe. Kirjassa esitellään talon asukkaat ja talonmiehen tytön muisteluista heistä.

Liisa käytti filmitähtien tavoin Rexonaa, kävi ensimmäisen kerran permanentissa ja hammaslääkärissä. Nuorten tavoin hän oli kiinnostunut muodista sekä kauneus- ja terveysasioista. Tuon ajan periaatteena oli; puhtaus on kauneutta. Pukeutuminen oli vaatimatonta. Vaatteita kierrätettiin ja tehtiin uusia ”vanhasta uutta” -periaatteella. Hänestä tuli käsityöihminen. Kirjan Terveys-osiossa kuvataan hammashoitoa, lääkitystä sekä tuon ajan kulkutauteja, kuten keuhkotautia, lavantautia ja poliota.

Oppikoulun pääsykoe aloitti tärkeän vaiheen Liisan elämässä. Hän oli ylpeä omasta koulustaan, luokkakaverista ja opettajistaan. Kotiläksynsä hän teki oman klaffipiironkinsa ääressä. Hän oli tunnollinen oppilas ja pärjäsi koulussa. Teoksessa kuvataan seikkaperäises-

ti koululaisen arkea, keskikoulun oppiaineita, opetusta, opetusvälineitä sekä koulurutiineja ja -perinteitä.

Liisa osallistui ahkerasti koulun raittiusseuran, liikuntakerhojen ja teinikunnan harrastuspiireihin ja konventteihin. Erityisesti koulun raittiusseura on Liisan juttu. Hänen maailmansa avartui, kun hän pääsi raittiusaatteen rokottamana Kesäpäiville muualle Suomeen ja sai uusia ystäviä. Koulun urheilukilpailuissa ja esitystaidollisissa kilpailuissa lahjakkaat, taitavat ja innokkaat oppilaat saivat tilaisuuden osoittaa kykyjään. Aikuisuuteen kasvaminen huipentui rippikouluun ja konfirmaatioon. Hän kirjasi tuntojaan ja tunnelmiaan päiväkirjaansa.

Vapaa-aika kului radiota kuunnellen, elokuvissa, lainaston kirjoja lukien, käsitöitä tehden, urheiluharrastuksissa jääkiekkokaukalon laidalla, luisteluradalla ja hiihtämässä – tai joskus vain kaverien kanssa Rion ja Maximin väliä kulkiessa. Kirjassa kuvataan teinitytön kokemana myös vuoden kiertoon liittyviä tapahtumia; joulun aikaa sekä kevään ja kesän juhlia. Kesätyö jäätelönmyyjänä ja Valtion puhelinkeskuksen sentraalisantrana opetti vastuullisuutta. Hän sai omaa rahaa.

Kotiportilta kouluun asti -kirja rakentuu päiväkirjamerkintöjen ympärille. Omien muistikuvien tueksi olemme tutkineet tuon ajan paikallisia sanomalehtiä; *Keskipohjanmaata*, *Österbottningenia* sekä *Kotiliesi*-lehtiä. Vaasan maakunta-arkisto on ollut tukena muisteltaessa Terassitalon asukkaita. Kirjassa esiintyvien kauppojen ja liikelaitosten nimet ja osoitetiedot on poimittu vuoden 1954 puhelinluettelosta.

Arvokkaana apuna ovat olleet myös muistelot Nurkan Poikien Korpisalon Karin ja Palon

Hilkan sekä Terassitalossa asuneiden Luokkalan Tuulan, Ollin Sirkka-Liisan ja Wistrandin Irman kanssa. Koulumuistoja ovat täydentäneet Lassilan Helena, Porkon Reino ja Isomaan Gunvor sekä Tepsellin Maija-Liisa. Rannanpään Sepon ja Piiraisen Kaijan kanssa palautimme mieleen rippikoulumuistoja ja kaupungin liike-elämää. Muita juttukavereitamme ovat olleet Kari Granlund, Annikki Fordell, Gretel Tarkkinen, Ritva Laine, Tapio Kaunisto, Anja Auvinen, Unto Saukko ja Sisko Peura. Kiitos miellyttävästä yhteistyöstä heille kaikille.

Toivomme kirjan muistojen synnyttävän uusia muistoja. Ei ole olemassa oikeita tai vääriä muistoja, on vain mieleen painuneita tunnelmia. Kirjaa lukiessa on arvokasta pa-

lata omiin kokemuksiin ja elämyksiin sekä todeta: "Aivan, noinhan se oli!" tai sitten vain tuumailla: "Ei se ollut sinne päinkään!". Nuoremmat sukupolvet saattavat ihmetellä: "Ihanko totta?"

*"Muistoissain mä siellä jälleen kuljen,
muistoissain nään kaiken ennallaan..."*

— TUULA VALKAMA,
Muistoissain muuttumaton

Kokkolassa keväällä 2016

Liisa Pihkala

Juhani Pihkala

kotiportilta@gmail.com

Perheeseeni kuului
Ernst-isä ja Hilja-äiti sekä
minua pari vuotta vanhempi
Eino-veli. 1950-luvun alkaessa olin
keskikoulun toista luokkaa
käyvä 13-vuotias teinityttö.
Helmikuussa 1953 kirjasin
päiväkirjaani:

*"No niin, vihdoin olen aloittanut tai ainakin vaka-
vasti päättänyt aloittaa päiväkirjan
kirjoittamisen. Olen 15-vuotias, käyn
Kokkolan suomalaista Yhteislyseota.
Olen IV:llä luokalla nyt, ensi vuonna
toivottavasti V:llä. Ja muuta kait minulla
ei ole kertomista itsestäni.*

*Istun lipastoni vieressä ja minun pitäisi lukea läksyjä.
Mutta ei se nyt juuri kiinnosta yhtään. Olen niin
innostunut tästä päiväkirjastani
ja mielessäni vilisee monia asioita,
mistä minun pitäisi kirjoittaa."*

Terassitalon koti

Matkalla Terassitaloon

Korvesta kaupunkiin

Isäni Ernst Alexander Tiala syntyi Kaarlelassa Abraham ja Loviisa Tialan vanhimpana lapsena vuonna 1898. Isoisä-Abraham oli Perhossa syntyneen torppari Henrik Abraham Tialan toiseksi vanhin lapsi. Abraham meni naimisiin Soinissa syntyneen Anna Sofia Matintytär Kantolan kanssa, jota kutsuttiin Loviisaksi. Isäni oli pariskunnan ensimmäinen lapsi. Myöhemmin perheeseen syntyi vielä Impi Loviisa ja Frans Wilhelm.

Isän isä Abraham työskenteli monen muun pohjalaisen nuoren miehen tapaan vuosikausia Amerikassa jo ennen vuosisadan vaihdetta. Suomeen palattuaan isoisä-Abraham osti tienaanillaan taaloilla Kaarlelan Kirilahdesta Brunneland-nimisen sotilastorpan. Me kutsuimme tätä pientilaa Paloksi. Tilan raivaaminen, sen omavaraistalouden kehittäminen ja ylläpito oli haastava tehtävä sekä isoisä-Abrahamille että hänen jälkeläisilleen. Muistan, miten lapsena ihmettelin ja ihailin Abrahamin suuren suurta Amerikan matkarkkua Palon liiterissä.

Isä-Ernst palveli Hagströmin suvun patruunoita koko kotitilan ulkopuolisen työrupeamansa ajan, 48 vuotta. Isän pomoja olivat ”vanha Hagström” – Anders Leander Hagström – sekä hänen poikansa Kalle (Carl) Hagström, Helge Hagström ja Olof Hagström. Suvun varallisuuden sekä silloisen johtamistavan perusteella suvun miehiä voidaan hyvällä syyllä kutsua patruunoiksi.

Isä-Ernst työskenteli nuorena poikamiehenä vuosina 1915–1924 A. L. Hagströmin, Otto Söderströmin ja Kalle Hagströmin perustamassa Storfors Elektriska Kraftcentralissa lämmittäjänä ja koneenhoitajana. Sähkölaitos sijaitsi Perhonjoen Isokoskella, sopivan lähellä isän kotia.

Isä joutui vaihtamaan työpaikkaa sähkön tuotannon loputtua Isokosken voimalaitoksella. Uusi työpaikka löytyi A. L. Hagströmin

Isoisä Abraham Tiala Amerikanmaalla vuonna 1890

Isä-Ernst ongella

Kokkolaan perustamalta Hagströmin nahkatehtaalta. Tehtaan johdossa toimivat isän työvuosien aikaan myös A. L. Hagströmin pojat Kalle ja Olof. Isä työskenteli tehtaalla koneenhoitajana, lämmittäjänä, mekaanikkona sekä rukkasleyikkaajana vuosina 1924–1936.

Isän työura jatkui A. L. Hagströmin pojan Helge Hagströmin perustamassa Haka-Käsine -nahkatehtaassa vuosina 1937–1950. Isän pääasialliset työtehtävät tehtaalla olivat nahan käsittely ja käsineiden leikkaus. Joskus kun isä ei ehtinyt pistäytyä kotona kahvilla, kävin tehtaalla viemässä hänelle kahvia villasukkaan sujautetussa viinapullossa. Tehtaalla oli ahkera tekemisen meininki. Siellä käsiteltiin raakanahkoja sekä pingotettiin ja kuivattiin nahkoja. Nahoista leikattiin työkäsineitä, rukkasia ja sormikkaita sekä ommeltiin niitä valmiiksi tuotteiksi. Tehtaalla oli sille ominainen imelä nahan haju. Isän työkavereista muistan nimeltä Aino Joenpolven, Doris Hedmanin, Gertrud Tyllin, Bertel Heinolan ja Olavi Virosen. Tehtaan työntekijät tulivat sekä suomenkielisistä

että ruotsinkielisistä perheistä, mutta työt sujuivat hyvin, ystävyysuhteita solmittiin eikä kielimuureja tunnettu.

Vuonna 1950, kun Terassitalon talonmies Nygård lopetti talonmiehen hommat, isä jatkoi hänen työtään aina vuoteen 1963 asti. Terassitalon talonmiehenä työskennellessään isän patruunana oli Hagströmin nahkatehtaan ajoilta tuttu Kalle Hagström, joka omisti enemmistön Terassitalon osakkeista.

Isän aiemmasta monipuolisesta ja käytännönläheisestä työkokemuksesta oli suurta hyötyä Terassitalon moninaisissa talonmiehen tehtävissä.

Nuoruusvuosinaan isä soitti Kotkama Hornkapell -yhtyeessä. Isän lisäksi tässä torvisoittokunnassa soittivat Evald Lindström, Einar Örnberg, Otto Björk, Runar Haglund, Gösta Örnberg, Valfrid Kotka ja Einar Andersson. Soittokunta esitti pääasiassa tanssimusiikkia ja marseja.

1920- ja 30-luvuilla rakennettiin melkein jokaiseen kylään oma ulkolava, jossa nuori-

Isä-Ernst soitti nuoruusvuosinaan Kotkama Hornkapell -yhtyeessä. Isä kuvassa kolmas oikealta

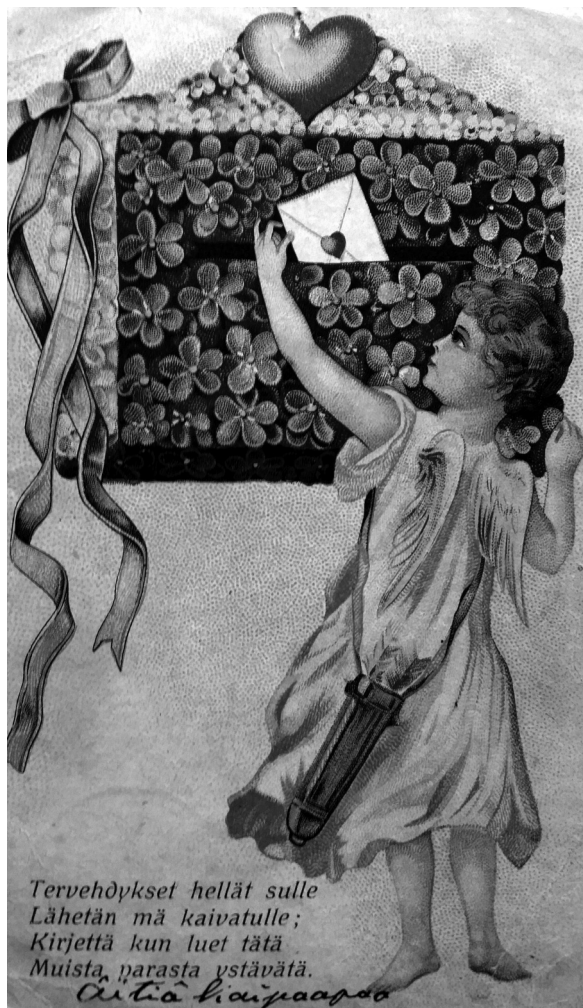
so kokoontui viikonloppuisin. Kotkamaan lavasta tuli aikoinaan käsite juuri kylän oman orkesterin ansiosta. Näihin aikoihin järjestettiin suuria, useita päiviä kestäneitä häätapauhtumia. Kotkama Hornkapell -yhtye oli tervetullut esiintyjä näissä juhlissa. Sotien jälkeen monet soittajat joutuivat hankkimaan elantonsa kauempaa ja muuttamaan pois Kotkamaasta. Näin monen pelimannin soittoharrastus vähitellen hiipui. Näin kävi myös minun isälleni.

Soinin Kuninkaanjoelta Pihlajaan

Äitini Hilja Julia syntyi Maria Liisa ja Kustaa Huhtalan avioliiton ainoana lapsena Soinissa vuonna 1903. Äidin äiti Maria Liisa Jaakon tytär Wakkuri oli eronnut Kalle Juhonpoika Wakkurin kanssa solmimastaan avioliitosta. Tästä edellisestä avioliitosta Maria Liisalla oli kolme lasta: Miina Maijantytär, Kalle Vihtori Kallenpoika ja Juho Ernest Kallenpoika. Äidinäitiä en koskaan tavannut, koska hän kuoli jo vuonna 1923. Sen sijaan äidin velipuoli Ernest tai Ensti, kuten häntä kut-

suimme, vieraili usein meillä Kokkolassa. Hän kertoili mielellään juttuja niin vanhoista hyvistä ajoista kuin vähän surullisemmistakin. Kaikki muut Maria Liisan ensimmäisen perheen jäsenet muuttivat Amerikkaan vuosisadan vaihteessa. Yhteydenpito heihin ja heidän jälkeläisensä katkesi alkuvuosien jälkeen.

Äidin isä Kustaa matkasi 6.7.1907 Urania-laivalla Hangosta Liverpooliin ja jatkoi sieltä matkaansa Celtic-nimisellä laivalla 11.7.1907 valtameren yli New Yorkiin. Amerikkaan saavuttuaan hänen päämääränä oli Boston, koska sillä seudulla oli jo ennestään tuttuja miehiä Soinista ja Lapualta. Laivamatka maksoi 230 markkaa.

*Tervehdykset hellät sulle
Lähetän mä kaivatulle;
Kirjettä kun luet tätä
Muista, parasta ystävätä.
Äiti Pihlaja*

Äidin isän Kustaa Huhtalan Pennsylvanian Pittsburghista lähettämä kortti vaimolleen Maria-Liisalle

Äiti-Hiljan kahvihetki

Alun perin Kustaan Amerikan matkan tarkoituksena oli käydä tienaaamassa rahaa. Hän piti yhteyttä perheeseen usean vuoden ajan ja pyysi heitä tulemaan luokseen Amerikkaan. Äidin äiti Maria Liisa ei tästä ajatuksesta kuitenkaan innostunut ja niinpä vuosien kuluessa yhteydenpito lopahti. Kustaa kirjoitti kaipaavansa erityisesti Hilja-tytärtään, joka oli isän lähtiessä maailmalle 4-vuotias. Oman isän kaipuu ei koskaan poistunut äitini mielestä.

Kaksi Kustaan Amerikasta lähettämää postikorttia on säilynyt. Toinen on osoitettu äidinäidille; "Marja Huhtala, Nurminiemi, Keisalan Kylä, Soini, Wasan lääni, Finland, Europa" ja toinen pienelle Hilja-tytölle. Lähetyspaikaksi on merkitty Pittsburg Pa Ameriga. Äidinäidin saaman kortin teksti kuuluu: "Tervehdys täältä taas äiti me voimme hyvin ja samaa toivomme teilenki siällä Suomessa. Minä sain Enstin kirjeen josta olen niin ilonen että vaan on miäleni paha kun en voi hänelle vastata jos kirjojatte hänelle

niin sanokaa kiitokset minun puolestani siitä kovasti. Hiljalle tämä lintu tuo nokassaan piänen tokun pitä tämä hyvänä niin saat toisenki sitte sydämelliset ja rakkaat terveiset pikku Hilja"

Äiti-Hilja muutti jo pikkutyttönä oman äitinsä kanssa Soinin Kuninkaanjoelta Kokkolaan. He asuivat Ykspihlajassa Aution talon vinttikamarissa. Ykspihlajassa asui tällöin myös Maria Liisan poika, äitini velipuoli Ensti Vakkuri perheineen.

Nuoruusvuosinaan äiti osallistui vuonna 1921 Pihlajaan perustetun Voimistelu- ja urheiluseura Ykspihlajan Reiman toimintaan. Vakkurin Ensti oli yksi Reiman perustajista. Ensti-eno kertoi myöhemmin, miten nuorta Hilja-siskoa piti pitää silmällä, ettei hän karannut luvatta tansseihin. Aution talon vinttihuoneesta oli näet sopivan lyhyt matka Työväentalolle voimisteluharjoituksiin, näyttämöesityksiä seuraamaan ja tansseihin.

Voimisteluharjoitusten jälkeen oli yleensä esiintyminen. Äiti-Hilja pääsi joskus voimis-

telujoukkueen mukana vieraille paikkakunnille "turneille". Niitä äiti muisteli mielellään vielä vuosikymmeniä myöhemmin.

Hilja-äidin nuoruusvuosien aikoihin naiset kävivät "talouskoulunsa" työskentelemällä perheissä piikana. Piikoessaan useamman vuoden ajan eri paikkakunnilla äidistä kehittyi taitava ja monipuolinen "oman kodin keittiömestari". Äiti kävi piikomassa Rovaniemellä ja Helsingissä sekä Isonkyrön Orisbergin kartanossa.

Äiti kirjoitti päiväkirjassaan Rovaniemen ajoiltaan: "14-11-25: Olin toista tuntia saunassa ja aijoin olla kaksi, mutta missä piika saa olla häiritsemättä?" Helsingissä työskennellessään äiti-Hilja oppi monipuolisia taitoja. Juutalaisperheen rouvalla oli aikaa opastaa häntä. Perheen isä kirjoitti tuolloin väitöskirjaa. Lapsia oli opastettu välttämään isän häiritsemistä. Piika oppi ahkeruutta, täsmällisyyttä sekä erilaisen ruokakulttuurin ja ruokailutapojen noudattamista. Äiti muisti

moneen kertaan myöhemminkin elämässään kiitellä erityisesti tässä helsinkiläisperheessä saamaansa ohjausta tarkasta ruoanlaitosta, kattamistavoista ja liinavaatteiden valmistuksesta. Äidin kertoman perusteella minulle jäi vaikutelma, että piian työtä arvostettiin. Äiti otti myöhemmin omassa kodissaan käyttöönsä monia oppimiaan ruuanlaittoon ja kodinhoitoon liittyviä tapoja.

Piikomisen jälkeen äiti työskenteli Hilda Axbergin ompelimossa Ykspihlajassa, missä he valmistivat sekä naisten että lasten vaatteita. 1940- ja 1950-luvulla oli tapana ompeuttaa vaatteet mittojen mukaan. Asusteen mallista keskusteltiin ensin ompelijan kanssa. Mittojen oton jälkeen ompelija ryhtyi työhön. Asiakas tuli myöhemmin sovituksien, jolloin mahdollisista korjauksista ja lisäyksistä neuvoteltiin. Kun vaate oli valmis, sen sopivuus tarkistettiin vielä kerran. Äiti muisteli, että joskus asiakkaat olivat kovin kranttuja työn yksityiskohdista. Joskus ompelijat ripustivat

Ykspihlajan Reiman voimisteluryhmä. Edessä vasemmalla äidin ystävät Aino Jokela (Riihimäki) ja Hilma Mäenpää

Äiti-Hilja 1930-luvulla

vaatteen henkarille vain odottamaan seuraavaa sovitusta. Kuinka ollakaan, vaate oli nyt kaikin puolin onnistunut!

Äiti kävi ompelemassa myös asiakkaiden kotona. Hänelle oli jäänyt mieleen erityisesti Uno ja Linda Dahlströmin perheessä työskentely. "Dahlströmin mamma" oli mieluinen työnantaja. Siellä ompelija oli odotettu vieras, hänen työtään arvostettiin ja tekemistä riitti kolmilapsisessa perheessä. Äiti ompeli Dahlströmin perheessä sekä liinavaatteita että lastenvaatteita.

Kun asuimme Nurkalla Konepajankadun ja Nahkurinkadun tienoolla, äiti toimi monen muun perheenäidin tavoin Haka-Käsineen tehdasompelijana. Hänellä oli kotona käytettävissään tehtaan nahkaompelukone. Hän haki Haka-Käsineeltä satsin työrukkasten tai työkäsineiden valmiiksi leikattuja nahkaosia, ompeli ne kotona ja palautti valmiit käsineet tehtaalle.

Äiti oli työhistoriansa aikana oppinut ahkeruutta, periksi antamattomuutta ja työhön paneutumista. Näitä ominaisuuksia hän tarvitsi toimiessaan isän kumppanina monipuolisessa talonmiehen työssä, talonmiehen muijuna.

Poju varttui postimieheksi

Veljeni Eino Alexander syntyi 19.11.1935 – vähän etuajassa, koska vanhempamme oli vihitty Kokkolan pormestarin kansliassa syyskuussa 1935. Isällä ja äidillä ei ollut sormuksia vihkitoitituksen vahvistamisen merkiksi. Niihin ei ollut tuolloin yksinkertaisesti varaa. Veljeni kutsumanimi oli Poju. Sen nimen käyttö alkoi aivan hänen alkutaipaleellaan. Isoisä Abraham näet kuoli päivää ennen kuin Poju syntyi ja hautajaisten kukkaseppeleeseen kirjoitettiin "Ernst, Hilja ja Poju", koska vauvaa ei ollut vielä kastettu.

Pojun kouluvuodet sijoittuivat sodan aikaiseen ja jälkeiseen aikaan Nurkan poikien ja tuttujen kavereiden kanssa. "Nurkan poikiin" kuuluivat Palon sisarukset Kreeta, Heikki ja Matti, heidän serkkunsa Palon Reino, Joen veljekset Olavi ja Kassu, Korpisalon Kari, Pollarin Eikka, veljeni Poju ja tietysti minä. Koulupäivät kuluivat vaativien ja melko ankarien opettajien valvonnassa. Poju kertoi usein makeita juttuja opettajistaan Impi Nikulasta, Vieno Cederbergistä, Hilma Lehtosesta (Kitti), Eemeli Hannulasta, Walfrid Kankaasta ja Kustaa Mattilasta (Kusti).

Nurkan Pojat kävivät kansakoulua eri kouluilla. Poju eteni koulussa "vuosi ja luokka" -tahtiin. Kerran hän kuitenkin sai laskennosta ehdot. Kotiväki päätti, että asialle ei tehdä mitään, vaan hän saa käydä kyseisen luokan uudelleen. Kun ehtojen suorituspäivä tuli, Poju meni kuitenkin kokeisiin ja Mattilan Kusti kiitteli, että kyllä kaikesta näkee, että Eino on harjoitellut ahkerasti kesän aikana! Poju oli hyvä aineiden kirjoittaja, siitä hänet kerran palkittiinkin. Jatkoluokilla ja työharjoittelujaksolla häntä kiinnosti erityisesti moottorioppi. Koulupäivien jälkeen Poju puuhasteli koulunkäyntiä kiinnostavampien asioiden parissa Nurkalla ja sen ympäristössä. Poikien koulujuttujen innoittamana halusin aloittaa koulunkäynnin välttämättä jo kuusivuotiaana.

Näihin aikoihin oli vallalla käsitys, että poikien oli erityisen tärkeää kouluttautua, koska heistä tulee perheen elättäjiä. Niin

Pojusta varttui postimies

ajateltiin meidänkin perheessä. Vanhemmat olisivat nähneet mielellään Pojun jatkavan opiskeluaan kansakoulun jälkeen, mutta hän oli niin voimakkaasti eri mieltä, että sai lopettaa koulunkäyntinsä jatkoluokkien jälkeen. Äiti tuli Pojun kanssa viimeisen kouluvuoden kevätjuhlasta kyynel silmäkulmassa. Samana päivänä minä olin saanut todistuksen oppikoulun ensimmäiseltä luokalta.

Hannes Vainio oli Pojun kummisetä. Poju oli kaiketi siitä syystä päässyt 13 vuotta täytettyään parina kesänä maalaamoon harjoittelemaan maalarin hommia. Poju oli kiinnostunut kaikista käytännön töistä ja seurasi innostuneena oikeiden maalarien hommia. Hän ei kuitenkaan saanut tehdä juuri muuta kuin toimia juoksupoikana ja putsata tyhjiä maalipönttöjä. Joskus sentään hän sai tehdä mielestään ihan oikeitakin töitä; hän sai myydä asiakkaille maalipurkkeja. Vaihtelu virkisti!

Toisena maalaamokesänään Poju sai maalata vain yhden aidanpätkän. Hän kyllästyi ”maalarimestarin” hommiin ja päätti siirtyä tässä vaiheessa elintarvikealalle, kesätöihin Väisäsen leipomon pullakuskiksi. Siinä hommassa oli sentään joitakin luontaisetuja; sai

syödä pullankantteja mahan täydeltä. Poju oli kesätöissä myös Pauligin juoksupoikana.

Jatkoluokkien jälkeen Poju onnistui. Terasitalon asukas Ollin Toini työskenteli postivirkailijana Kokkolan Postissa ja hän hommasi Pojun postiin töihin. Siitä sai alkunsa Pojun 17-vuotiaana aloittama ja sittemmin 46 vuotta kestänyt työrupeama saman työnantajan palveluksessa. ”Valtion leipä on kapea, mutta pitkä”, oli tällöin tapana sanoa. Pojun postityön aloittamisen aikoihin olin rippikouluikäinen.

Kodista kotiin

Alkuvuosina perheemme asui monessa eri kohteessa. Näistä en muista kovinkaan paljon. Pojun syntymän jälkeen perhe vietti jonkin aikaa Palolla isän kotona uuden uutukaisen saunarakennuksen kamarissa. Koska isä työskenteli Hagströmin nahkatehtaalla, perhe tarvitsi asunnon kaupungista.

Kun olin aivan pieni tyttö, vanhempani hankkivat vuonna 1939 Sannanrantaan vievän tien varrelta Tulliperän kohdalta pienen omakotitalon. Sinne kuljettiin Sannanrannalle johtavaa tietä pitkin; Kustaa Aadolfinkatua Hollihaan ja Raviradan ohi ja siinä se olikin heti tien vasemmalla puolella, aivan Vanhan Satamanlahden pohjukkaa vastapäätä. Kotimme naapurissa asui proviisori Axel Kronkvist ja prokuristi Maine Liimatta perheineen. Tämä Sannanrannan talo oli kaikin puolin mukava asuinpaikka. Muistan meren läheisyyden, pihapiirin keinut ja valtavan pitkiksi kasvaneet auringonkukat. Isän selkävaivat alkoivat noihin aikoihin ja perhelääkärimme Einar Cederbergin kehotuksesta vanhempaini muuttivat pois meren ääreltä kaupunkiin. Tiedä häntä, oliko vaivoihin syynä meri ilman kosteus, mutta vain runsaan vuoden Sannanrannalla asumisen jälkeen meistä tuli keskikaupunkilaisia.

Asumme vähän aikaa Hagströmin nahkatehtaan karvarirakennuksen yläkerroksessa Ouluntien varrella. Talo tuli myöhemmin tunnetuksi epämääräisiä raaka-aineita käyttävänä ”margariinitehtaana”.

*K*otiportilta kouluun asti on kertomus keskikoulua käyvän Liisan elämästä 1950-luvun alkuvuosien Kokkolassa. Koti, perhe, koulu, kaverit ja elinympäristö ovat hänelle tärkeitä. Kerrostaloasuminen ja talonmies-isän työ luovat puitteet perheen elämiselle. Äiti pyörittää kodin taloutta.

Teoksessa kuvataan keskikoululaisen arkea – opetusta, opetusvälineitä, koulurutiineja, kouluperinteitä ja koululaisen lomiamia. Liisa on ylpeä koulustaan, luokkakavereistaan ja opettajistaan. Hän osallistuu ahkerasti koulun harrastuspiireihin ja konventteihin. Maailma avartuu, kun hän pääsee koulun raittiusseuran ansiosta kesäpäiville muualle Suomeen ja saa uusia ystäviä. Liisa kirjaa tuntojaan ja tunnelmiaan päiväkirjaansa.

Liisa käyttää filmitähtien tavoin Rexonaa, pukeutuu vaatimattomasti ja kierrättää vaatteita. Hänestä tulee hyvä käsityöihminen. Hän käy ensimmäisen kerran permanentissa ja hammaslääkärissä. Vapaa-aika kuluu radiota kuunnellen, elokuvissa, lainaston kirjoja lukien, käsitöitä tehden, urheiluharrastuksissa sekä kaverien kanssa Rion ja Maximin väliä kulkiessa. Koulukaverit harrastavat musisointia ja partiota. Kesätyö jäätelönmyyjänä ja Valtion puhelinkeskuksen sentraalisantrana opettaa vastuullisuutta.

ISBN 978-952-330-521-2
92.8+

